

Emlékezés az 1956-os forradalomra

„Föltámadott a tenger”

Párás, borongós reggelre ébredt Buda október 23-án reggel. A tabáni dombon álló 1956-os emlékmű éppen csak kiemelkedett a gomolygó ködből. Az oszlop körül a Budavári Önkormányzat, a pártok helyi szervezetei, a helyi kisebbségi önkormányzatok, az iskolák, a civil szervezetek és a lakosság képviselőiben közel százan gyűltek össze.

A Himnusz hangjai után Szersén Gyula Jászai Mari-díjas művész Pákolitz István: Mesgyekő című versét mondta el. Ezt követően Sediánszky János alpolgármester mondott ünnepi beszédet.

„Föltámadott a tenger” – mindig ez a Petőfi-verssor jut az eszembe, ha azokra az 1956-os októberi napokra, különösen 23-ra gondolok – szolt az ünnepség résztvevőihöz az egykori rádiós szerkesztő. Ahogy lassú hullámmal vonulnak, most már örökre az időben és a történelemben, zászlókkal, táblákkal, jelszavakkal a hajdan volt fiatalok, akik magunk is voltunk: lobogó hajjal, ballonkabátosan, tiszta mosollyal.

Nem politikai élmények, hitvallások, deklarációk emléke mozdul meg e forradalmas napokról a sejtjeimben, hanem az, hogy egy nép, egy nemzet a sors hívására miként nemesedik meg, lesz igazán méltó önmagához. Igen, mondjuk el újra és újra, hogy milyen volt a betört kirakatok mögött is érintetlen áruk látványa, hogyan mozgósítottak véradásra az utcákon, tereken a kipirult arcú diáklányok, hogyan gyűltek a Kálvin téri vagy az Astoria Szálló előtt kitett ruhásosarakban az őrizetlenül is felhalmozódó százforintosok az áldozatok hozzátartozóinak. S rövidesen emlékezhetünk arra is, hogy azokban a napokban, majd november 1-én, Mindenszentek napján, hogyan gyűjtöttek gyertyát egyszerre minden ablakban, minden felszólítás vagy elrendelés nélkül a hősök vagy áldozatok tiszteletére, ahogy lobogtak a lángok a frissen hantolt sírokon, a járdákon, a tereken a város minden ablakában.

Az a Mindenszentek, a harcok elülte után, mégsem a gyász napja volt csak, hanem az igazi felszabadulás, valamilyen légi, hihetetlen öröme – folytatva az alpolgármester. Az emelkedettség, az áhítat, szinte mindannyiunkon látszott. Ahogy szóltak egymáshoz a kopott ruhájú, megviselt arcú és mégis reménykedő emberek, ahogy előzékenyen, már-már angolos udvariassággal engedték előre egymást, a túlszűfolt megállóokban is, a lassan újra induló autóbuszokon.

A Rádió agyonlyuggatott, golyóvert

homlokzatán pedig büszkén virított a Kossuth-címeres felirat: Szabad Magyar Rádió!

Népünk, különösen fiataljaink hősiessége megrendítette és fellelkesítette szinte az egész földgolyót, a magyar forradalom hangját átvette, megsokszorozta a nagyvilág: a fővárosokban tomboltak a rokonszenv-tüntetések, minden országból áradtak felénk a segély, gyógyszer- és élelmiszer küldemények. Az utca és a szellem vezető embereinek egybecsengett a felháborodása, a tiltakozása. A lengyel diákok a nyílt utcákon gyűjtöttek „magyar testvéreinknek”, tábláik, felirataik így szóltak, az olasz városokban kegyeletből átkereszteltek utcaneveket: viale dei Martiri d'Ungheria, via dell'Ungheria libera – a magyar mártírok, a szabad Magyarország útjára...

Az Európai összetartozás, vagy – ahogy Petőfi mondaná – a „világszabadság” tudata, együttérzése akkor jól vizsgázott – zárta beszédét Sediánszky János, Budavár alpolgármestere. A hangulat érzékeltetésére ünnepi visszaemlékezésére a szónok beleszólt Örkény István 1956 októberéről szóló egypercesét, amelyet Szersén Gyula olvasott fel. A beszéd után ugyancsak a művész előadásában hangzott el Szőnyi Ferenc: Évfordulóra című verse.

A megemlékezés koszorúzással folytatódott. Az emlékműnél a Budavári Önkormányzat nevében Sediánszky János alpolgármester helyezte el a koszorút. Továbbiakban az önkormányzat képviselő-testületét alkotó pártok képviselői, a kisebbségi önkormányzatok, a politikai szervezetek, a kerületi oktatási intézmények, a rendvédelmi szervek, valamint a civil szervezetek helyezték el az emlékezés virágait.

Az ünnepség zárásaként Buda Ferenc: Tizenöt-húszéves halottak című verse hangzott el Lisányi Berta, a Kosztolányi Dezső Gimnázium 12. osztályos tanulója tolmácsolásában, majd a jelenlévők közösen énekelték el a Szózatot.

R. A.

Kapisztrán Szent János-búcsú a magyar-olasz szolidaritás jegyében

Az 1956-os forradalom emlékezete elválaszthatatlanul összeforrt Kapisztrán Szent János alakjával, akinek ünnepét október 23-án üli az egyház. A szent szülővárosában, az olaszországi Abruzzo tartománybeli Capestranóban immár évtizedek óta együtt ünnepelnek a helyi lakosok a magyarok képviselőivel.

A kapcsolatot az Olaszországban élő egykori '56-os menekültek mellett a Rómában működő két magyar külképviselet, a budapesti Hadtörténeti Intézet és Múzeum, valamint a Capestranóval testvérvárosi kapcsolatra lépett Budavári Önkormányzat gondozza.

A Budavári Önkormányzat is segíti a földrengés-sújtotta capestranói műemlékek helyreállítását

Az áprilisi tragikus abruzzói földrengés Capestranót is érintette. Szerencsére emberéletben nem esett kár, de a középkori város központjának számos épülete használhatatlanná vált, köztük a plébániatemplommal. S ugyancsak felújításra szorul Kapisztrán Szent János szülőháza. A helyiek ugyanakkor Szent János közbenjárásának tulajdonítják, hogy a két legfontosabb XV. századi épületegyüttes, a Piccolomini-vár, valamint a szent kezdeményezése nyomán alapított ferences kolostor nem károsodott.

Az idei búcsún Budavár polgármestere, Nagy Gábor Tamás személyes jelenlétével nyilvánította ki a testvérváros szolidaritását, ami egy jelentős, és örömmel fogadott ajándékban testesült meg. Az ünnepség során ugyanis bejelentette, hogy a kerület képviselő-testülete 15 ezer euróval kíván hozzájárulni a földrengés-sújtotta capestranói műemlékek helyreállításához.

A kezdeményezés nemcsak a bajbajutottak iránti szép gesztus, de a magyar történelmi örökség ott őrzött darabkjának megmaradását is szolgálja. Capestranóban ugyanis nemcsak Szent János szülőháza áll meg - amelynek berendezése 1992-ben a Magyar Honvédség adományából készült - hanem az életére és művere vonatkozó számos fontos történelmi forrás is fellelhető. A ferences kolostor könyvtára őrzi egyes ruhadarabjait, az általa használt könyveket, valamint levelezését.

Az október 23-i búcsún magyar részről képviseltette magát az olaszországi és a szentszéki magyar nagykövetség, jelen volt Németh László atya, az olaszországi magyarok főlelkésze, és P. Ruppert József SchP, a Szent István Alapítvány elnöke, továbbá Botz László nyugalmazott altábornagy és az '56-os magyarok közül Mihály Géza, akik mindketten elévülhetetlen érdemeiket szerezték a capestranói kapcsolatok kiépítésében.

Érszegi Márk Aurél (Magyar Kurír)

Lomb-arany ősz a Széna téren. Nézem a közeli 56-os emlékművet: a hatalmas bevásárlóközpont fém és üveg épülete szinte összennyomja. Beszédet ez a kép: emmi maradt a dicső forradalomból. És a nagyváros elviselhetetlen zaja, a robanó emberáradat.

Néhány közeli utca, és már ott is vagyok Szabados György zeneszerzőnél. A szoba sarkában a zongora most letakarva, az íróasztalon újságok, folyóiratok és lemezek. A falon képek, régi emlék mind-egyik. Kis polcon a legkedvesebb könyvek. Csukva az ablak, csönd van, mégis gregorián énekek, operák, hegedű- és zongoraszólok zengenek bennem. Az elmúlt napokban vibráló és szabad improvizációit hallgattam.

A kerületünkben élő Szabados György 70 éves. Először erről kérdeztem: milyen emlékeket őriz édesanyjáról, a gyerekkoráról?

– Édesanyám a három gyerek közül a második volt – kezdi az emlékezést -, a nagypapa nagyon hamar meghalt. 1948 után a család hihetetlen szegénységbe került, mert megfosztották minden jövedelmétől. Így nőttünk fel. Anyám több nyelven beszélt, és nagyszerű zenei adottságai voltak, nálunk otthon mindig afféle piknik szalon működött, még a Rákosi-korszakban is. Ezeket anyám szervezte, aki ragyogó személyiség volt, közösséget fenntartó, színes egyéniség. Nem volt szigorú, inkább volt benne valami bohém művésziesség. Mikor zongorázni tanítottak gyerekként, én inkább improvizáltam. Ez egy nagyon erős adottság bennem. Anyám e lustaságom miatt egy kemény cseresznyebóval olykor el is fenekelt. A nagyobbik húgommal a zenében nőtünk fel, s amikor anyám a Székesfővárosi Énekkar tagjaként nagy művek előadásában vett részt, magával vitt a próbákra. Olyan nevek hozták a cukorkát nekem, mint Klempere, Kleiber, Somogyi László... Szóval zenében éltém, és ez megmentett sok mai hülyeségtől.

◆ Emlékszik a pillanatra, amikor tudta, hogy zeneszerző lesz?

Érettségi után döntöttem, hogy elvégzem az orvostudományi egyetemet. Addig eszembe se jutott, ez apámnak volt a szándéka. Középszintű koromban már zenekarom volt a barátimmal. A pécsi egyetemre sikerült bejutnom, ott jártam egy évet, majd Budapestre fejeztem be tanulmányaimat. Ezután mindenáron Pesten akartam élni, a zene miatt. Bombáztam az egészségügyi miniszter titkárnőjét ügyemben, aki a fővárosban egyetlen állást tudott fölajánlani: közegészségügyi orvosi munkakört a XII. kerületben. Később üzemmunkás lettem, gyógyítottam 39 éven át, s ez idő alatt is ami belefért: a zene!

◆ Mi történt a Kassák klubban? Legendák terjednek ma is az ottani esetekről.

Hosszú volna most erről mesélni. Először jazz-próbálkozásaim voltak; 1962-ben szabadzenei koncertet adtam egy bőgős fiúval, aki nem sokkal utána disszidált. (Hívtam is később, menjek én is vele Amerikába.) Akkor ez nagy reveláció volt, szidták, hogy hasba szúrtam a zenét, ez gyalázat. Belőlem ez természetszerűen fakadt, kialakult bennem egy sajátos gondolkodásmód. Például a zongora húrozatán, zárt térben egy csodálatos kozmikus hangzásra leltem.

Beszélgetés Szabados György zeneszerzővel az 1956-os forradalomról

Istenhez kötődő csoda

Évek alatt kiműveltem magamnak, kialakítottam egy lejegyzési, eligazító kottarendszert is, ez volt az én sajátos iskolám a 60-as években. Egy elképesztő tágas hangzásvilág és belső hallás alakult ki bennem.

Nem beszélgettünk még arról, hogy meghatározó élményem volt a II. világháború, amit 5-6 éves fejjel éltem át. A másik, még fontosabb életre szóló emlékem az 1956-os forradalom.

◆ Merre volt október 23-án?

A Petőfi szobornál, öt méterre álltam Sinkovits Imrétől, amikor a Nemzeti dalt ordította. Mert ordította. A lelkesedéstől, a nagy tértől és a sok embertől extázisba kerülve, egyszerűen szétszakította nyakán az inget. Zengett a csodálatos vers, és amikor vége lett, elkezdtek énekelni a Himnuszot, letérdeltünk és sirtunk. Ilyen volt a forradalom első órája. Láttam, jönnek a Rába személyautók, s a tetején ülnek az operatőrök. Nagyon sok 56-os anyag lehet, amit azután Zsigmond Vilmosék kicsempésztek Magyarországról. Negyedikes gimnazista voltam, ott ültem az Amphiteárum tetején Obudán a barátimmal. Ettük a tiszórainkat, egy fiatal ember röplapot nyomott a kezünkbe. Ekkor és ekkor a Petőfi téren tüntetés lesz. Óra végén ugrottam föl a 17-es villamosra; nem voltam hajlandó megenni az ebédet, rohantam ki a szoborhoz. Ott álltam végig, utána együtt hömpölyögtem át a tömeggel a Margit-hídon a Bem térre. Végighallgattam a forró délutánt, emlékszem, ahogy Veres Péter mondta a beszédét, de az embereknek ő már nem volt elég. A Külügyminisztériummal szembeni épület akkor laktanya volt, a katonák kimászták a tetőre és kirakták a nemzeti zászlót. Megjelent Bessenyei Ferenc, és elkezdte szavalni a Szózatot, de a harmadik versszaknál megakadt, kezébe nyomtak egy Vörösmarty-kötetet, föllapozta és úgy folytatta.

◆ Mi történt a Kossuth téren?

Ady proletár fiúja már nem kellett, Nagy Imrét akarta a nép. Csodálatos forradalmi hangulat uralkodott mindenütt. Lehetett érezni, hogy óráról órára változik minden. Egy teherautó hozta a hírt, hogy a Rádiónál elkezdődött valami. Több olyan jelenetet őrzök, ami filmre kívánczik. Meggyújtották a Szabad Népet a kezükben az emberek, a lámpavasról láttam, ahogy a 100-150 ezres tömegtől az egész tér lángolt. Nyolc óra után, már sötétben jött az újabb hír, hogy a Rádiónál lőnek! Én reggel óta semmit nem et-

tem, késő este jutottam haza fáradtan és „lázasan”. Éjszaka nagy dörrenésekre ébredtem, a szemben lévő házakra már lőttek a tankok. Ettől kezdve ez egy külön történet, napokig lehetne róla beszélni...

◆ Fájó-szép emlékek.

A sok élményből kiemelek még egyet. Mikor visszajöttem a szovjetek, a főváros, tiltakozásul, egyévesen elhatároztam, hogy egy órán keresztül gyertyák égnek az ablakokban, és senki nem lép ki az utcára. Mi is ott álltunk némán a Frankel Leó utcában, és senki, de senki nem lépett ki. Én a forradalmat szakrális élménynek és eseménynek tartom. Szabadságharcnak: tisztának és igaznak, hazugságtól, aljasságtól mentesnek. Ez nem egyszerű politikai háború volt. Amit ott megéltem, amit akkor az emberek átéltek, az egy szakrális csoda volt. Nekem az 56-os forradalom Istenhez kötődő élmény! És úgy éreztem, hogy ezt ki kell írnom, nem maradhatok némaságban. De azt is tudtam, hogy erről beszélni, művet írni nem lehet. De hát mégis, hogyan lehet? Mert kell. A zongorát csipe-szettel és radír csikkokkal preparáltam, csodálatos hangzást értem el. Rájöttem arra, hogy ez a hangzás az elfojtott igazság hangja. S az általam írt szöveget is preparáltam, mert szólni róla csak így lehetett. Az események titkos története 56 című művem a 80-as évek elején született. Kobzos Kiss Tamás föl vállalta ezt a nem könnyű feladatot, s hogy mindenben teljes legyen, bevontam két nagyszerű művészt is: Dresch Mihályt és Grencsó Istvánt. Furulyák, fuvalák és basszusklarinétok játszották el szívünk zenéjét, a megilletődöttséget, az odaadást, a szomorúságot, s a bennünk lévő szakrális érzést forradalmunk iránt.

◆ Mi lesz az 56-os forradalom sorsa?

Mindennek, amit élünk, kettős élete van. Éljük az időt, és az időtelenséget. Az 1956-os forradalom lelki, szakrális oldala az, ami időtlen. Ezért nem fog a feledés homályába veszni. Ami az idő része, az a történelmi rész. A politika. Ez sok zagvaságot fog tenni vele. Remélem, lesz végre olyan uralom, olyan államiság, amely 56-ot büszkén fogja vállalni. 1956 elkezdődött Attilával, folytatódott Szent István királlyal, Mátyás királlyal, és sorolhatnám tovább, folytatódott a Bessenyei Györggyel, a reformkorral, Széchenyi Istvánnal, Hamvas Bélával. Az ő testamentumuk ez a forradalom. Tovább kell, hogy éljen. És hiszem, hogy így is lesz.

Fenyvesi Félix Lajos